

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ
ЧОВЕКЪТ С ОПАШКА

chitanka.info

Преди да навляза в същината на тая необикновена история, ще отбележа някои биографични подробности за себе си, както е прието да се постъпва, когато човек се явява на показ пред обществото.

Роден съм преди петдесет и три години в семейството на провинциален прошенописец, който изхранваше няколко гладни гърла с писане на еднообразни молби до местния околийски съд от името на разни селски тъжители. В дните на моето детство родното ми градче Усоево беше сгущено между няколко голи баира, в чието подножие блещукаше рекичка с рядък върбалак по двата бряга.

Усоево беше глухо градче с чиновническо и занаятчийско население и от година на година все повече западаше. То не можеше да се похвали с никакви исторически паметници и минерални извори, нито пък бе откърмило сред прахоляка си някоя бележита личност. Неговите жители бяха все дребни и незначителни хорица — грънчари, кожари, счетоводители, писари, незозрели интелегенти, доморасли шмекери адвокати. По-големите чиновнически служби се заемаха от пришелци, които, щом дослужеха до пенсия, се изселваха по родните места.

Преди двайсетина години авторът на един справочник, изправен пред необходимостта да каже няколко думи за това невзрачно селище, бе отбелязал, че в Усоево има работилница за грънчарски изделия. И наистина усоевската грънчарска работилница беше доста известна и с право можеше да мине за своего рода забележителност, още повече че нейните писани стомни, бардучета и всякакви други глинени изделия се срещаха не само по всички околни панаири, но бяха проникнали и навътре в страната.

Ето в това грънчарско градче аз се явих на бял свят и прекарах детството си. От ония далечни дни си спомням белите зими с дълбоки снежни преспи, над които димеше старата сграда на нашето училище. Сутрин ние, малчуганите, с весели викове проправяхме пъртина през натрупания сняг, боричкахме се в снежните насипи, биехме се със снежни топки и така — заруменели, задъхани, с пара на устата — стигахме до училището. Там, край порутения дъсчен стобор, стоеше на неизменен пост един нагугушен от студ човечец с оскрежени мустаци, провесил на шията си пълна табла с всякакви сладкиши. Той потупваше с нозе, за да се сгрее, и припяваше дрезгаво: „Ха, петлета, ха!“ — защото знаеше, че най-примамливи за нас бяха пембените

захарни петлета на клечка. Незабравими ще останат в паметта ми тия ослепително розови петлета със зеленикав отблясък, както и влажните алени божури, с които кичехме класните стаи за празника на Кирил и Методий („Върви, народе възродени...“). Ами могат ли да се забравят лунните летни ноци, когато цялото смълчано градче сякаш потрепваше на вълшебни пружинки от омайната песен на щурците?

Аз малко се поувлякох в странични описания, но човек мъчно може да се откъсне от детските спомени, които го теглят с непреодолима сила назад към миналото.

* * *

Като завърших усоевското трикласно училище, аз заминах да следвам гимназия в близкия окръжен град. Там си наех квартира у един касапин, бай Дечо го казваха. Въпреки кървавия си занаят моят хазаин беше смирен и благодушен човек, обичаше да си попейва и много-много не се отпускате на приказки.

Домът на бай Дечо ме приюти в една тиха стаичка, обърната към градината. Напролет през отворения прозорец стаята се изпълваше с веселото цвъртене на птичките, край ухото ми току забръмчаваше някоя заблудена пчела и отново се стрелваше навън, а през сивите есенни дни зад помътеното стъкло тъжно се чернееха голите клони на дърветата и във водосточната тръба с убийствено еднообразие подрънкваха дъждовни капки. В тая стаичка прекарах цели четири години — зубрех история и география, решавах задачи, пишех домашни упражнения.

На втората година от следването ми в гимназията се почувствувах вече възмъжал, пропуших тайно тютюн, кривнах над едно ухо артистично смачканата си фуражка и в главата ми закипяха свръхчовешки и анархистични идеи. Постепенно вроденото ми усоевско бунтарство улегна и се насочи към четене на разни брошурки с червени корици („Що е социализъм“, „Комунистически манифест“ и др.). Беше минала вече една година от Септемврийското въстание, но духовете все още бяха възбудени и полицейските издевателства не спираха. Във въстанието бе загинал геройски от куршумите на

усмирителните шпицкоманди чичо ми Васил (по-млад брат на баща ми) и аз изпитвах някаква лична гордост от неговата юнашка смърт.

Така съвсем естествено аз се озовах в средата на прогресивната младеж, която се събираше, в кръжоци и изнасяше реферати, а вечер устройваше серенади с китари и мандолини под прозореца на любимата девойка.

Бях вече в предпоследния клас, когато настъпиха Априлските събития и над притихналите градове и села отново се разля кървавата вълна на терора. Аз и още двама другари бяхме заловени като разпространители на нелегални позиви против правителството. Едва оцеляхме от полицейските бичове и бяхме изключени завинаги от всички учебни заведения. При кого не ходи и какво не прави бедният ми баща, за да ме върне в гимназията — всичките му усилия отидоха напразно. Аз се простих с възможността да стигна до зрелостен изпит и моята зрелост укрепна по друг път — през изпитанията и борбите на партията.

* * *

В големия град човек се губи сред пъстрото многолюдие и не бие на очи, както в малките селища, дете всеки те знае кой си и какъв си.

Скоро аз заминах за столицата и смених много занаяти, докато най-сетне се свързах здраво с партията и станах професионален партиен работник. Младостта ми прекипя в редиците на комсомола и ремса, а в уличните митинги и демонстрации духът ми получи нова закалка в схватките с полицията. Колкото бой съм отнесъл през ония години — не е за описване. По едно време бях започнал да храча кръв, но после се позакърпих и тръгнах с нови сили по генералната линия.

Не ми е в характера да се самоизтъквам и да изброявам всичките си нелегални прежеждия — ще кажа само, че полицейското ми досие набъбваше непрекъснато и че на два пъти попадах в затвора (първия път осем месеца, втория — две години).

Последната война ме завари на отговорна партийна работа, но при един неочакван провал бях извадени отново от строя. Няколко дни преди арестуването ми Виската не дойде на уговореното място, нито пък след това се яви на контролната среща. Усетих, че е станало нещо,

и тъкмо се готвех да сменя квартирата — агентите ме изпревариха. Още призори те нахлуха в стаята ми, обърнаха всичко наопаки и макар че не намериха никакви компрометиращи улики, качиха ме на полицейската кола и право в Обществената безопасност.

Когато влязох при шефа на политическия отдел, той пишеше нещо и отначало не ми обърна внимание. Но в следната минута дигна глава и сякаш радостно изненадан от присъствието ми, присви добродушно свинските си очички и рече с лукава усмивка:

— Хайде бе, Сашо, откога те чакаме!

Той ми посочи стола до бюрото си и аз седнах някак несигурно на единия край.

Не за пръв път се явявах пред тоя полицейски големец и познавах много добре подлия му нрав. Ще те посрещне уж приветливо, а като види, че не се хващаш на богатата му дума, ще натисне тайно звънеца и ще намигне на някого от палачите да те поеме за обработване.

Така и сега. Предложи ми цигара, която аз отказах да взема, и току изведнъж изтърси:

— Слушай, Сашо, тоя път си вътре и с двата крака. Няма смисъл да отричаш, другите признаха всичко. Ето им показанията.

И полицаят натисна с длан една зелена папка и ме изгледа продължително.

— Докато е още време, признавай и ти, дано отървеш главата! — посъветва ме доброжелателно той.

Такива предупреждения ми бяха отправяни при всяко арестуване и на края, като изтърпявах изтезанията е упорито мълчание, излизаше, че полицията се е добрала само до някои незначителни разкрития, без да проникне по-надълбоко в конспирацията. Затова и сега, като започнаха да ме налагат с волската жила, аз стиснах душата си в зъбите и не проговорих нито думица.

Но тоя път провалът наистина беше налице с всичките му подробности. Отведоха ме отново при шефа и там ме засякоха с очни ставки и с някои писмени самопризнания, показаха ми и куфара с бомбите и пистолетите. Изправен пред неумолимите факти, аз трябваше да приема поне ония обвинения (за куфара не признах), по които не можеше да се спори и които бяха достатъчни, за да ме окачат на въжето.

Ясно беше, че между нас е имало провокатор, който бе издал всичко. По-късно наистина се установи, че оня мръсник Калъча е бил агент на полицията.

Както и да е, процесът се гледа от военен съд, който произнесе две смъртни присъди — и двете задочно, тъй като обвиняемите бяха успели да се укрият. Аз бях осъден на доживотен затвор, а останалите десетина другари се отърваха с по-малки наказания.

* * *

Така едни от нас увисваха на бесилката, други потъваха в студените тъмнични килии, а ония, които оставаха незасегнати, продължаваха борбата.

Четири години аз бях прехвърлян от затвор на затвор, докато един есенен ден партизаните се спуснаха от планинската шума и разтвориха широко железните врати на занданите.

Свободата дойде и аз заедно с много други затворници навлязох в кипналото гъмжило по улици и сборища. Гърмяха музики, точеха се безкрайни шествия с плакати и червени знамена, възбудени оратори размахваха ръце и пламенните им слова се губеха сред празничната глъчка в шум.

Първите дни бях като замаян и не можех да се опомня. Радостта ми стискаше гърлото и в очите ми напиряха сълзи. Искаше ми се да разцелувам де кого срещна, мили ми бяха всички хора. Ето най-послед дългоочакваната победа, която бе спечелена след толкова тежки битки и страдания. Ето я свободата, изгряла из нашите сбъднати мечти и обагрена с кръвта на безброй незабравими борци. Сега край мен шумеше сякаш някакъв отприщен поток, чиито вълни събаряха всякакви прегради. И започна да се чува все по-често скъпата дума „другарю“, произнасяна с трепет и доверие към човека. По уличните кръстоски стегнати руски девойки размахваха сърчно байрачета, в пивниците се лееше вино от забравени през бомбардировките бъчви, в ранната есен преливаха животворните сокове на непознат цъфтеж.

След първото празнично опиянение аз се озовах в редиците на ония, които запретнаха ръкави да изграждат новия живот. И да си призная, трудно беше отначало нашето съзидателно дело, много

камънак и плевели трябваше да се чистят. Да не говорим за разните там фашисти, фабриканти, наследствени богаташи и тям подобни буржоазни какавиди, които надничаха враждебно из разкъсания пашкул на довчерашното си благополучие — тяхната омраза и съпротива бяха обясними. Но имаше обикновени трудови хорица, които трепереха за двустайното си апартаментче (някой беше казал, че частна собственост не се признава) и тайно проклинаха народната власт. Други пък въздишаха по загубеното минало само защото патриархалният им бит бе дълбоко разстроен от липсата на кисело зеле и камби за туршия. На всичко отгоре две-три злобно задъхани вестничета засилваха смута в колебливите души, а някои чужди радиостанции открито призоваваха към бунт и обещаваха на верующите незабавна помощ от американските ангели-спасители.

В тъмните нощи прозорците на партийните клубове светеха като будни очи и ние бяхме постоянно нащрек.

* * *

Като привикнах да гледам срещу светлината, забелязах около себе си много непознати хора — все строители на новия живот. Някои се изкачваха бързо към върховете на властта и заемаха високи постове. Аз не се учудвах на служебния им възход, мигар можех да познавам от нелегално време всички партийни другари и да съдя за техните качества — кой бил партизанин, кой ятак, концлагерист или таен функционер с особени заслуги. Освен това в редиците на партията непрекъснато прииждаха нови членове, които се оказваха отдавнашни наши съидейници, мъченици на фашисткия терор, братя и братовчеди на загинали в борбата герои.

Аз работех в едно обществено учреждение, чийто Началник беше тъкмо такъв неизяснен за мен човек. Пиша „Началник“ с главна буква не само защото той играеше командна роля в учрежденското всекидневие, но защото цялата му внушителна фигура напомняше главна буква и дори ушите му, дори пръстите на ръцете му също приличаха на главни букви.

Кой беше нашият Началник Аргир Наумчев и отде беше дошъл? Едни разправяха, че в миналото той изпълнявал важни партийни

поръчения, други шушукаха, че в къщата му заседавал централният комитет, трети уверяваха, че се завърнал от Съветския съюз, където бил забягнал след Септемврийското въстание. Разбира се, нито едно от тия твърдения не можеше да се докаже, но имаше нещо наистина безспорно: Началникът беше закрилян от някаква тайнствена сила, която го правеше неуязвим. За да завърши тая бегла портретна скица, ще добавя, че лицето на Аргир Наумчев изглеждаше някак мъгляво, без профил и без анфас, и че пространството между шапката и шията се изпълваше от един сив пихтиест образ, който постоянно потрепваше, както трепти нажеженият въздух на някой комин.

Дните минаваха, частният сектор постепенно угасваше и под спасителния купол на нашето учреждение прелитаха като подгонени птички не само най-близките роднини и приятели на Началника Наумчев, но и неговите по-далечни сродници и познати. Така учреждението се оживи от интимно чуруликащи гласове, позатопли се от непринудена сърдечност и заприлича на приятно пламтящо семейно огнище. И все пак роднините и близките на Началника не бяха толкова многобройни, за да заемат всички служби, та той се виждаше принуден да назначава и чужди нему хора. Но докато „чуждите“ минаваха през кадровата цедилка и представяха всякакви документи за благонадеждност, протежетата на Наумчев сядаха направо край служебните маси и никой не им диреше сметка за миналото. И да не мислите, че тия глезени началнически фаворити вършеха някаква работа? Те само опипваха пулса на работното време, като поглеждаха постоянно часовника, за да изхвъркнат по-скоро навън, размайваха се от стая в стая и спореха кои американски цигари са за предпочитане — „Лъки Страйк“ или „Кемел“. И чудно беше наистина защо нашето учреждение трябваше да се огражда с пропуски, когато най-близките хора на Началника се бяха разположили вътре в самите канцеларии и се забавляваха с ядовити вицове против народната власт.

* * *

Загатнах за пропуските, та ми идва наум какви непристъпни крепости бяха нашите учреждения в първите години след освобождението от фашистко робство. Да оставим настрана по-

важните министерства и служби, които действително се нуждаеха от засилена охрана и бдителност, но какво да кажем например за Метеорологичния институт или за някаква си дирекция за фолклорни изследвания? Като изключим градската минерална баня и някои увеселителни заведения, навсякъде другаде се влизаше с пропуски.

Тогава при входа на всяко учреждение имаше будка с по един мрачен цербер, който те оглеждаше недоверчиво, искаше ти документ за самоличност и вписваше безкрайно бавно върху някаква пропускна бележка името ти, професията, адреса и точния час на посещенията. След като те регистрираше, същият цербер откъсваше получетливото копие на пропуска и те отправяше с него към учрежденските лабиринти. Понякога се случваше да се изкачиш чак на петия етаж (повреденият асансьор стоеше заклещен между етажите с провиснали като смокове кабели), да обиколиш тая или оная канцелария и като слезеш до долу, да разбереш, че си забравил да завериш пропуска — и хайде пак се качвай нагоре по стълбите, и пак се явявай някак гузно в канцеларията, за да ти разпишат проклетата му хартийка. Но друг път се случваше и нещо още по-лошо. Посетителят просто загубваше тая хартийка и където и да я търсеше, както и да обръщаше джобовете си — никъде не можеше да я намери. И ето че церберът при входа настръхваше като ранен звяр, смяташе се за измамен и пращаше нещастния гражданин при разни началници и подначалници да изяснят случая, докато най-сетне посетителят успяваше да се изскубне из лапите на учреждението.

Такова беше и нашето учреждение и в него освен пропускна будка имаше и голяма зала за събрания, в чието дъно се намираще грижливо подреден червен кът с няколко саксии буйно цъфтящ аспарагус. Между саксиите с аспарагуса изпъкваше грамаден глинен бюст на нашия партиен вожд Властелински, а върху надиплената червена драперия на стената блестеше широка златна рамка, из която се подаваше пак същият образ — вече в портретно преображение.

* * *

Голям портрет на другаря Властелински бе окачен и в кабинета на Началника Аргир Наумчев — точно над главата му — и тоя респектиращ образ бдеше и го окриляше във всекидневните му служебни занимания. Портретът не беше познатото фотографско копие, което се среща във всички червени кътове и началнически кабинети, а оригинална художествена творба с маслени бои, откупена на една изложба лично от Началника. С вдъхновен замах художникът бе успял да изобрази в кървавочервено озарение внушителния облик на вожда и да предаде върху платното духовния триумф на силната личност.

Аз няма да говоря за другаря Властелински, чиято биография е добре известна на всеки гражданин на републиката. Тук вниманието ми ще бъде изцяло насочено към Аргир Наумчев, израсъл в сянката на вожда и сам превърнат в негово далечно подобие.

От човешките страсти най-силно бе развита у Началника любовта към народа и тая страст се изливаше неспирно из устата му в шумен словесен водопад. От хилядите думи, които той изговаряше в събрания, в делови напътствия и служебни обяснения, думата „народ“ бе произнасяна най-често и беше, тъй да се каже, сърцевината на всяка негова мисъл. Но във всекидневния живот Наумчев избягваше досега си с народа и предпочиташе да се движи навсякъде с блестящата си черна кола, като се спотайваше зад сините ѝ перденца.

Началникът се радваше най-непринудено на своите всестранни способности и по примера на вожда (все във връзка с възжеленията и интересите на народа) не правеше засечка по никой въпрос. Тоя горящ от инициативи мъж управляваше учреждението с такава самонадеяност и безстрашие, каквито днес рядко се срещат на служебното поприще. Но тогава беше времето на неограниченото пълновластие и той движеше корабното кормило, без да се вслушва в чуждото мнение, без да търси помощта на учрежденския колектив.

А колективът все пак съществуваше и трябваше да играе някаква роля. Затова Началникът Наумчев направи от него податливо за месене тесто, което приемаше в ръцете му всякакви форми. За членове на партийното бюро се избираха все послушни и угодни нему другари, а в профкомитета влизаха най-близките му роднини. Така се създаде оная безметежна атмосфера, сред която тайно пълзяха интригите и службогонството.

Разбира се, в нашето учреждение имаше и служители, които с безшумна упоритост въртяха колелото на служебната машина. Благодарение на тия човешки морални работата вървеше и понякога дори достигаше височини в диаграмата на общото съревнование. Но Началникът представяше плодовете на задружния труд като своя лична заслуга и изтъкваше само собствените си усилия за постигнатия успех.

* * *

За всекидневна употреба Аргир Наумчев си бе изработил свой партийен устав, според който делеше членовете на учрежденската партийна организация на няколко категории: от партийци екстра категория до партийци най-ниско качество.

За партийни членове екстра категория той смяташе другарите, които никога нямаха собствено мнение и дигаха послушно ръка при всяко предложение на партийното бюро. Към същата категория Началникът причисляваше и ония, които по най-незначителен повод избухваха в неудържимо скандиране името на вожда (Вла-сте-лин-ски!). Когато любимото име се скандираше, Наумчев тайно оглеждаше членската маса, за да установи не само степента на спонтанния ентузиазъм, но и подозрителната въздържаност на някои мълчаливци. В същото време сам той пляскаше шумно ръце и даваше тон на приветствията с ликуващия си дискантов гласец:

— Вла-сте-лин-ски! Вла-сте-лин-ски! Вла-сте-лин-ски!

Към по-долните категории партийци спадаха обикновено другарите, които изказваха открито мнението си, заклеяваха нередностите и дори се осмеляваха да критикуват своеволията на Началника. Без да губи самообладание, Наумчев приемаше с благодушен израз на лицето отправяните срещу него критики, а после прескачаше до някой партийен кабинет и там нашепваше на нечие висшестоящо ухо (често пъти и на ухото на самия вожд Властелински) всякакви клевети и злословия за „фракционната групичка“ в неговото иначе марксистически кристално учреждение. И последиците от тоя началнически шепот не закъсняваха да се проявят. Оклеветените другари, които бяха дръзнали да критикуват Наумчев, се подлагаха на безкрайно обследване, започваше се някакъв почти химически анализ

на техните изказвания и мнозина увисваха на косъма на „последното предупреждение“.

* * *

Партията ме беше възпитала да гледам истината в очите и да горя в непримирима борба с користолюбието и покварата, покълнали тук-там из нейните редици. Като всеки човек безспорно и аз имах свои слабости, но те бяха по-скоро неволни прояви на необуздания ми и избухлив характер и, струва ми се, не хвърляха петно върху чистотата на партийния морал. Може би някои ще ме обявят за наивен идеалист, други ще ме нарекат фанатик, но така ни учеха някога ония самоотвержени другари със светли сърца, които падаха простреляни от полицейските куршуми или отиваха към провисналата примка на бесилката с песента за Хаджи Димитър.

Такова партийно възпитание не се харесваше никак на Аргир Наумчев и той побърза да ме причисли към неблагонадеждната „фракционна група“. Аз често вземах думата по събрания и все се случваше така, че неминуемо изтъквах грешките и недостатъците на тоя или оня началнически любимец, а понякога отправях по някоя стрела и към самия Началник. Веднъж, на излизане от събрание, където бях засегнал болезнено такъв един негов фаворит, Наумчев се изравни с мен и ми подхвърли:

— Зелен си ти, Гошев, и много работи още не са ти ясни. И на всичко отгоре обичаш да се заяждаш.

— По-добре да съм зелен — отвърнах аз, — отколкото да изглеждам узрял, а пък отвътре да ме яде червеят.

— Внимавай да не се препънеш, както много знаеш — закани ми се неопределено той и отмина.

В такива търкания и разпавии минаваше нашето чиновническо всекидневие, украсено с пламенни лозунги, но вълнувано от подмолни амбиции за надмощие и от суетните канцеларски домогвания за настаняване в по-хубава стая, за подмяна на килима, на писмената маса, на настолната лампа и дори за присвояване на някоя чужда пепелница или кошче за смет. Наумчев беше ревностен разпоредител в тия неспирни преустройства и обзавеждания и лично нареждаше на

кого каква закачалка или етажерка да се отпусне. По негова заповед килимът с червените фигури от стая № 12 бе прехвърлен в стая № 7, а доста похабеният и излинял килим със зелените шарки от стая № 7 пък бе даден на стая № 12. Заради смяната на килимите между обитателите на двете стаи възникна остра вражда, която постепенно прехвърли границите на личната неприязън и се превърна в затаено саботиране на взаимните служебни отношения.

А в това време животът извън стените на нашето учреждение се преобразяваше със замайваща бързина. На мястото на довчерашните прихлупени бакалнички с прашясали рафтове и мишо цвъртене изникваха просторни магазини, изпълнени с никелов блясък и радиомузика, по улиците безшумно се носеха луксозни автобуси и тролейбуси, вечерите се озаряваха от млечнобели флуоресцентни лампи, край развалините от бомбардировките зеленееха площадки, огласяни от весели детски викове. Отприщените народни сили градяха заводи, заличаваха синорите и разораваха земята в обща нива, из която ехтеше припряното пукотене на трактори и комбайни, а пеещи бригади от крилатата наша младеж хвърчеха с камиони, взривяваха скалите и отваряха пътя към бъдещето.

* * *

Но в тия дни на всенароден подем се разля някаква тъмна вълна на недоверие и гнет и някои заслужили другари, участвували смело в антифашистката борба, бяха обявени за врагове на народа. Почти върху всички тежеше позорното обвинение, че били агенти на чужда държава, а имаше и такива, които вършели саботаж пак под чужда повеля. Аз познавах отблизо някои от тях, знаех всеотдайната им преданост към партията и затова, когато чух за тяхното вероломство, помислих си, че тук има някакво трагично недоразумение. Но нима можех да се съмнявам в думите на вожда Властелински, който разобличаваше открито предателите? Неговият внушителен глас гърмеше за сурово възмездие и по градове и села, по заводи и учреждения се свикваха събрания, в които се заклеймяваха народните изменници.

Нашето учреждение също бе обхванато от тревога. Аргир Наумчев възхваляваше любимия вожд за неговата бдителност и жигосваше с яростни слова чуждата агентура у нас. И ние гласувахме с чиста съвест предложената резолюция, защото бяхме убедени, че браним партията и народа от злокобното съзаклятие.

А вълната на недоверието ту отливаше, ту приливаше и от време на време изхвърляше на слънчевия бряг на нашия живот по някой нов предател.

* * *

Един ден нашият партиен секретар ме срещна по стълбите на учреждениято и ми каза:

— Добре, че те видях. Моля те, ела след работа горе в стаята ми.

Отидох при него в уговорения час. Бяхме само двамата. Той дълго заекваше и не се решаваше да открие защо ме е повикал, после съвсем предпазливо подхвърли, че от известно време съм правел впечатление с антипартийното си поведение.

Попитах го в какво точно съм се провинил.

Той се почеса зад ухото. Имал съм анархистични прояви, не съм се сработвал с другарите, отправял съм към тях неградивни критики, подронвал съм авторитета на Началника, бил съм черноглед сектант — изобщо с всички свои изказвания съм рушал единството на партийната организация и съм спомагал да се създават в нея фракционни настроения.

Нашият партиен секретар беше добър, но безхарактерен и мекушав човек, склонен да се нагажда към мнението на началството. Затова аз направо го попитах дали той не иска да ми внуши какво мисли за мен Началникът Наумчев.

Секретарят се изчерви и поклати глава:

— Не, такава е убеждението на всички членове от партийното бюро. Вчера ние обсъдихме твоето досегашно държане и решихме да ти окажем необходимата другарска помощ.

— Е, и какво решихте?

Партийният секретар примигна някак неловко и рече:

— По препоръка на бюрото, другарю Гошев, в едно от близките събрания на нашата партийна организация ти ще трябва да станеш и открито и честно да признаеш, че ти е поникнала опашка.

— Какво? — извиках смаян аз.

— Да, за да отхвърлиш от себе си всякакви по-нататъшни подозрения във фракционни забежки, ти ще трябва да заявиш, че ти е израснала опашка.

— Но вие се подигравате с мен, другарю Върбинов! Възможно ли е да има човек с опашка?

— Възможно е, дори е съвсем естествено в известни случаи да се явява у човека опашка — отвърна невъзмутимо той. — И после — няма какво да приказвам повече. Бюрото ти препоръчва да се съгласиш, че имаш опашка, и туй то! Ти си стар партиен член и знаеш по-добре от мен какво значи дисциплина.

Сърцето ми биеше до пръсване. Усецах, че се задушавам.

— Пощадете ме и не искайте от мен такива признания! — упорствувах аз. — Преди всичко, кой ще повярва на тая нелепица?

Но партийният секретар настояваше с необичайна за мекия си нрав твърдост:

— Ти признай, пък по-нататък не се интересувай дали ще ти повярват, или не. Най-после никой няма да те съблича и да проверява дали наистина имаш опашка.

— Не, вие не бива да ме унижавате с такива обидни предложения! — бунтувах се аз.

— Другарю Гошев, тук няма нищо обидно — каза успокоително партийният секретар. — Все пак по-добре е да признаеш, че имаш опашка, и да си партиен член, отколкото да твърдиш, че нямаш опашка, и да бъдеш изключен от партията за неподчинение! Помисли си върху тия две възможности.

* * *

Гоголевият Попришчин говори, че Луната била направена в Хамбург от един куц бъчвар и че на нея живеели не хора, а само човешки носове.

Но брътвежите на Попришчин са бълнувания на луд човек, а нашият партиен секретар беше съвсем нормален, когато ме увещаваше да призная, че ми е израснала опашка.

Що се отнася до мен, аз съм дълбоко убеден, че човек произхожда от маймуната, за което свидетелствува не само пълното сходство на тяхното зародишно развитие, но така също и удивителната прилика на редица техни особености. Човекообразните маймуни са двуноги и двуръки, както хората, и дланите на ръцете им са нарязани с линии, напомнящи линиите на човешката длан. Наистина тялото на антропоморфните маймуни е обрасло с косми, но и у хората, особено у мъжете, са запазени ясни следи от косматата обвивка на техните маймунски прадеди. При това трябва да се подчертае, че и у едните, и у другите космите растат в една посока. Ако обърнем внимание на скелета, на ушните раковини, на мозъка, на дихателните и храносмилателните органи у висшите маймуни, ще открием, че те приличат поразително на същите части и органи на човешкото тяло. Но ето че стигаме до най-важната съпоставка: шимпанзето, горилата, орангутанът и човекът *нямат опашка* и това е най-характерната особеност, която сближава човека с нему подобните маймуни и същевременно го отличава от другите животни. В направените досега разкопки също не са открити опашки и дори зачатъци от опашки нито върху костните остатъци на питекантропа и синантропа, нито върху скелетите на неандерталеца и кръоманьонеца. Следователно, *липсата на опашка у човека*, от най-ранните дни на неговата поява на земята до днес, доказва от какъв висш разред е човешкото същество в еволюционната верига на животинските видове, за която ни говори Дарвин.

Е, как можех тогава аз да се съглася с твърдението на нашия партиен секретар, че имам опашка? Можех ли да стигна до такова падение, което би ме принизило до най-обикновеното безсловесно и лишено от разсъдък животно?

Колкото и да обмислях, както и да анализирах думите на секретаря, все пак аз не откривах връзката между приписваните ми антипартийни прояви и необходимостта да се признае за някакъв опашат феномен. Може би това беше особен вид самокритика, измислена от Началника Аргир Наумчев, който отдавна диреше повод да ме злепостави и да се погаври с човешкото ми достойнство. Моето

съмнение, че Наумчев е вдъхновител на устроената среща мене хайка се засили още повече, когато, няколко дни след срещата ми с партийния секретар, аз отидох по работа в кабинета му.

Началникът се беше разположил в креслото под портрета на вожда Властелински като истински Буда. С дясната ръка държеше до ухото си слушалката на един от трите телефона, поставени на бюрото му, а с лявата прелистваше една брошурка и цитираше от нея някакво безкрайно постановление или наредба. Най-сетне той завърши цитата, удари небрежно слушалката върху телефонния апарат и се обърна да поеме подадената му от мене папка.

Като прегледа и подписа набързо книгата в папката, Наумчев не можа да се стърпи и ме жегна:

— Ти, Гошев, какво пак си ритал срещу партията? Отказвал си да изпълниш решението на партийното бюро, а?

— Не мога да призная, че имам опашка! — преглътнах с мъка аз. — Партията няма нищо общо с това издевателство над мен.

Началникът не каза нищо повече. Само мъглявият му образ прие за миг по-ясно очертание и се изкриви подигравателно.

Побързах да изляза навън, за да не гледам гадното пихтиесто лице, което трептеше в ехидна усмивка.

* * *

При арести и обиски звънецът на входната врата звъни някак особено. Настойчиво и продължително. Тъй звънеше някога, тъй прозвъня и в оная ранна лятна утрин, когато двама оперативни работници от Държавна сигурност дойдоха у дома, обискираха грижливо стаята ми и ми предложиха да изляза с тях.

Навярно хазайката ми се досети, че ме арестуват (тя имаше остър усет към подобни произшествия), но жената на счетоводителя от съседния апартамент положително нищо не разбра, когато ме срещна на стълбите.

Спомням си и досега тая среща. Аз слизах надолу, следван от двамата другари, а съседката се качваше с голяма порцеланова паница, пълна с кисело мляко. Като ме видя, тя се развика с присъщото си простодушие:

— А, другарю Гошев, с пълно ви срещам, днес ще ви върви!

— Сигурно ще ми върви — усмихнах се горчиво аз и отминах.

Затвориха ме в една тясна стаичка с дървен нар до стената и с желязна решетка на прозореца и цяла седмица никой не ме потърси. Само три пъти дневно един навъсен пазач ми носеше храна и ме извеждаше до умивалника и клозета. Опитвах се да го заприказвам, за да хвана някаква нишка в тая неизвестност около себе си, но пазачът изглеждаше глухоням и не ми отговаряше.

Какви ли мисли не ми минаваха през главата, особено нощем, като лежах на нара и гледах в тъмното с широко разтворени очи. Отначало аз смятах, че ще полежа някой и друг ден, докато се изясни недоразумението, и след това ще бъда освободен. Но после в мозъка ми се промъкна неспокойното подозрение дали арестуването ми всъщност не е продължение на оная глупава история с опашката.

На осмия ден вечерта ме отведоха при следователя и аз наистина трябваше да чуя най-чудовищното обвинение, което можеше да ми се отпрати. Без да подбира думите и да демонстрира ловкостта на котката, която си играе с уловената мишка, следователят пристъпи направо към обвинението — очевидно, за да ме порази с внезапността на удара. И тук трябва да отбележа, че той постигна целта си. Аз слушах потресен равния му и бездушен глас и всяка негова дума се забиваше мъчително в съзнанието ми.

Сега вече не се изказваше съмнение дали изобщо имам опашка, а се установяваше безспорният факт, че опашката ми се появила преди толкова и толкова години и че аз грижливо съм я укривал от партията. Като последица от това мое притворство и двуличие идеха понататъшните ми провинения. През еди-коя си година аз съм бил завербуван за агент на еди-кое си чуждо разузнаване и оттогава не съм прекъсвал връзката си с неговия резидент, редовно съм се срещал с тия и тия лица и съм посещавал някаква бивша придворна дама, която ми давала инструкции и пари (дори ми подарила и сервиз за чай!) и на която пък аз съм предавал събираните от мен шпионски сведения. Всички тия данни се подкрепяха с точно означени дати, имена и други изобличителни подробности като чайния сервиз и прочее.

На края следователят ме измери с презрителен поглед и ме предупреди, че всеки опит за отричане на посочените престъпни деяния само би отегчил положението ми, докато при една

чистосърдечна изповед съм можел да разчитам на снизходителна присъда. И той се сви като паяк на стола си, очаквайки да чуе моите самопризнания.

Но аз дълго не можех да дойда на себе си и стоях като вцепенен, без да промълвя нито думица. И най-страшното беше не самото обвинение в шпионаж, а студеното спокойствие, с което следователят ми приписваше това обвинение. Значи, аз бях отдал младостта си и най-чистите си пориви в служба на партията, бях носил доблестно нейното светло знаме в най-лютите битки, а сега се оказваше, че същата тая партия не ме познава и ме клейми като най-долен предател. Нима можеше да има по-тежък удар от такова подозрение в измяна?

За да се покаже добър познавач на човешката душа, следователят се раздвижи на стола и със същата студенина заяви, че разбира напълно всичкия смут на разобличената ми съвест и че аз ще бъда повикан отново, след като осъзная безсмислието на всяка съпротива.

И от тая вечер се заредиха ноци на безкрайни изпитания, през които аз все по-слабо чувствавах действителността и се пренасях в някаква далечна неосезаема пустота. Там нямаше побоища, нямаше разтърсване с електрически ток и забиване на клечки под ноктите, както при някогашните фашистки разпити — имаше само светлина и безсъние.

По цели часове в лицето ми светеше някаква лампа и мозъка ми дълбаеха все едни и същи въпроси. Следователите се сменяха, оставаха непроменени само вцепененото ми тяло, лампата и въпросите.

Имаше дори такъв въпрос: защо съм останал жив, а не съм бил обесен след оня провал, по който бях осъден на доживотен затвор? И тоя въпрос ми задаваше пак тъй ледено пресметливо някакъв уж партиен другар, който, вместо да ми съчувствува, че съм се изплъзнал от бесилката, съвсем недвусмислено ми отправяше спокойния намек за сътрудничество с полицията.

Някога аз напругах всичката си съпротивителна сила и устоявах на изтезанията, защото бранех делото и честта на партията от нейните врагове. Сега постепенно отпадах, защото ми се внушаваше да приема лъжата и безчестието пак в името на партията.

Гласът на следователя ломеше частица по частица моята твърдост и най-сетне аз не издържах. Аз рухнах и признах клеветата за

истина.

* * *

Въпреки уверенията на следователя, че самопризнанието ми ще облекчи моята участ, аз бях осъден отново на доживотен затвор — тоя път вече не от фашистки съд, а от наш.

Когато отидох в затвора, аз видях там и други опашати партийци, съдени в различно време, но все като предатели и съзаклятници. Едва сега ми стана ясно, че всички тия хора са такива народни врагове, какъвто бях и аз, и че тяхната опашка беше също тъй измислена, както и моята. И дълбоко у мен се надигна разкаяние и погнуса при спомена, че аз бях вярвал в натъкмените престъпления на тия другари и бях скандирал с тъпо упорство, като някакъв бездушен автомат: „Смърт на пре-да-те-ли-те!“

Понякога си задавах въпроса: кое бе накарало партията да опозори и да изхвърли от своите редици толкова предани и изпитани в борбата другари? Дали самата тя не бе повярвала в тяхното предателство и в законната си самоотбрана не бе принудена да реже живи късове от своята плът?

На тоя въпрос един вътрешен глас ми повтаряше настойчиво: не, партията не е виновна за издевателствата, вършени от нейно име. Виновно беше всепоглъщащото самовластие на вожда, което създаваше атмосфера на мнителност и недоверие. И тая атмосфера пораждаше злословията, доносите и клеветите, в чиято лепкава мрежа незнайни осведомители вплитаха и омотаваха набеязаната жертва.

Аз чувствавах с всяка клетка на тялото си, че такъв анонимен клеветник и мой зложелател беше Началникът Аргир Наумчев, и все пак няхах никакви доказателства, че тъкмо той бе нагласил цялото гнусно обвинение срещу мен. На пръв поглед всичко у него излъчваше някаква първична простота и благодушие и аз никак не бих се изненадал, ако някой ден той дойдеше в затвора да ме посети и да ми донесе цигари и локум, да изкаже съжаленията си за сполетялата ме беда и да ми пожелае кураж. Но аз също тъй не бих се учудил, ако тоя наивен добряк, след като се върнеше от затвора, вземеше късче бяла хартия и с подправен почерк надраскаше някой анонимен донос по

мой адрес, за да ме набеди например, че съм отправял закани към народната власт и лично към другаря Властелински. Ето, такъв добре изпечен подлец, емайлиран с наивност и добродушие, беше Началникът Наумчев и макар че аз не можех да докажа участието му в моето оклеветяване, един сигурен инстинкт ми подсказваше, че той е едничкият виновник за всичките ми злощастия. А по времето на вождата Властелински хора като Наумчев се срещаха доста често и се разпореждаха безнаказано със съдбата на човека.

В затвора излежаваха присъдите си всякакви закононарушители. Тук имаше непримирими врагове на властта, заговорници, диверсанти и истински шпиони (по-опасни от нас), търговци на злато и чужда валута, отчетници и касиери, прогуляли народни пари с весели компании, извратени типове, вулгарни убийци, крадци с взлом и трамвайни джебчии, с една дума — най-пъстър асортимент от всякакви мошеници и злосторници.

Сред тая престъпна сбирщина живеехме и ние, „чуждите агенти“, „изменниците на партията и родината“, и тъмничната управа беше особено строга към нас, защото ни смяташе за отстъпници, които се бяха погаврили с народното доверие.

Аз няма да се спирам подробно на живота ми в затвора, където прекарах цели шест години. Няма да правя трагедия от неусетното побеляване на косата ми, нито ще говоря за парливото чувство на обида и безпомощност, което понякога изостряше нервите ми до полудяване. Ще кажа само, че затворническите стени не бяха толкова дебели, за да не пропуснат ехото от външния свят. Освен това при нас попадеше сегиз-тогиз по някой нов „народен враг“ и от него ние научавахме вълнуващи новини за оня градивен кипеж, който бе обхванал страната.

И тогава нашата болка ставаше още по-мъчителна, защото ние, „предателите“, по нечия зла воля бяхме изхвърлени в тая кална яма на позора и бяхме лишени от възможността да влеем силите си във великия народен градеж.

* * *

Веднъж до нас стигна новината, че между многото заводи бе изникнал и един завод за производство на гипсови бюстове. Това необикновено предприятие работело непрекъснато на три смени и с вдъхновеното участие на цяла бригада ентузиазирани скулптори пресъздавало образа на вожда Властелински в хиляда гипсови отливки. Кипяла снежнобялата гипсова каша, пълнела многобройните калъпи и на края на конвейерната лента излизали прекрасни бюстове, които се разпращали по всички краища на страната. Тия стандартни кумири украсявали училища и канцеларии, магазини, ресторанти и аптеки, гари, болници и кооперативни стопанства, лесничейства, конезаводи и кравеферми. И постепенно гипсовите двойници на вожда Властелински навлизали в парковете и градините, явявали се сред природата, прониквали в туристическите хижи.

Започваше седмата година на моята затворническа неволя, когато по думите на очевидци гипсовите бюстове на вожда Властелински покрили цялата страна и се възкачвали вече по планинските върхове. Но тъкмо тогава партията, която дълго търпяла деспотичното самовластие на своя вожд, неочаквано издигнала коравата си десница и спряла тоя неудържим възход към висините. И скоро надлъж и нашир по страната се разнесъл трясък на разчупени идоли, както се пръскал със звънко ехтене ударените от тояга грънци.

От предишното величие на Властелински не останало нито помен. Лишен от притегателната сила на разрушените кумири, от верността на довчерашните си поклонници и от благоразположението на народа, той се превърнал в обикновен човек, изоставен и забравен от всички. Прибрал се Властелински в родното си село, затворил се в бащината къща и когато му дотягало да седи под прихлупения покрив, излизал сред широкия двор и присядал на един повален дънер. Неизброим мравуняк пъплел в нозете му и може би той се е заглеждал в това мравешко гъмжило, може би е виждал как някоя мравка мъкне свръхсилите си много по-голяма от нея клечица, а после изведнъж се прекатурва под тежината на товара си и друга мравка грабва клечицата и почва да я влачи нанякъде. И високо в синьото небе плували пухкави облаци като гигантски призрачни лебеди и не забелязвали нито мравките по земята, нито човека, който седял сред селския двор.

* * *

Топъл пролетен вятър облъхна земята, прелетя край затвора и размрази сърцата на тъмничарите. Чувствувах се, че е настъпила някаква промяна, сякаш в тежката затворническа атмосфера, напоена с влага и мухъл, бе проникнало едва уловимо люляково ухание.

Един ден в началото на април директорът на затвора ни повика в канцеларията си и ни съобщи, че се получило нареждане да бъдем освободени. Делата ни били ревизирани и се установило, че никой от нас никога не е имал опашка, нито е бил изменник на партията, нито е бил шпионин и враг на родината. Допуснат бил груб съдебен произвол, изграден на клеветнически доноси, на лъжливи свидетелски показания и на изтръгнатите от нас самопризнания. С нашето освобождаване се възстановявала социалистическата законност, а в скоро време предстояло и пълното ни партийно реабилитиране.

Шестте години затворническа мъка оставаше в прашните папки на съдебния произвол, в дълбоките бръчки на лицето ми и в побелялата ми коса. Аз навлязох отново в светлия простор на нашата преобразена действителност и отначало, докато свикна със забравеното всекидневие, всичко ми се струваше някак ослепяващо, необикновено шумно и весело. Колко неща се бяха променили през годините на отлъчването ми от този благодатен и многолик живот! Нови многоетажни сгради, нови паркове и площади, нови улични надписи и витрини, нови човешки лица — всичко това се въртеше в пъстър калейдоскоп пред очите ми, които доскоро гледаха само сивата затворническа пустота.

Исправен на нозете си сякаш след тежка болест, аз усещах животворния прилив на окрилящи сили и кръвта ми биеше в жилите като огнена струя. Но мнозина от моите стари другари и близки ме отбягваха все още като заразноболен и се пазеха от всякакъв досег с мен, защото никой не беше убеден в моята невинност, пък и всеки предпочиташе да стои по-настрана от човек, който до вчера е лежал в затвора като народен враг. И докато аз бях окръжен отвсякъде с недоверие и боязън, един от моите бивши колеги в учреждението, където бях работил, неочаквано прояви топло човешко чувство и отзивчивост. Той беше открит и честен защитник на правдата,

познаваше ме добре и очевидно не бе повярвал клеветническото обвинение срещу мен.

От него аз научих любопитната подробност, че с постепенното възкачване на Властелински към висините Аргир Наумчев умножавал и бюстовете му в учреждението, като украсил с тях всички площадки и коридори. Но веднага след развенчаването на Властелински Началникът се явил с грамаден чук в ръката и лично изпочупил гипсовите двойници на низвергнатия партиен вожд. Наумчев проклинал възмутено довчерашия си покровител и се представял за дълготърпелив страдалец на неговите своеволия. Той унищожил не само гипсовите бюстове, но смъкнал от кабинета си и грамадния рисуван портрет на Властелински, като закачил на негово място по-скромния образ на великия Ленин. Въпреки тая канцеларска съобразителност обаче Аргир Наумчев не можал да запази командното място под заветния портрет. Скоро той бил снет от високия пост и преместен в някакъв институт — разбира се, пак като шеф, но вече с по-ограничен обществен авторитет. Сега Наумчев седял в по-малък кабинет, барикадиран зад сигурните и внушаващи вечно доверие образи на Маркс и Енгелс, отново говорел за народа и разпределял килимите и закачалките по стаите. И в това учреждение прелетели някои от познатите роднински пчелици и животът там се въртял с приятно бръмчене, като старинния чекрък на добрата магьосница.

* * *

Един ден, както вървах по една от шумните улици, пред мен неочаквано се изпречи Аргир Наумчев като обикновен пешеходец — нямаше я вече колата с перденцата.

Беше късно да избягна срещата — той ме забеляза и цялото му пихтиесто лице се разля в познатата угодническа усмивка.

— О-о-о, Гошев, живи бяхме да се видим отново! — извика той и разтърси силно ръката ми. — А бе чувам, че са те пуснали, а ти не благоволяваш да се обадиш!

Измънках нещо за оправдание и се опитах да отмина.

— Накъде си тръгнал? Хайде, ще дойда да те поизпратя малко.

И Наумчев ме хвана дружелюбно подръка и тръгна с мен, без да се страхува, че ще го види някой.

— Ех, братче, да знаеш само колко съм тичал, за да те спася, представа нямаш — говореше възбудено бившият ми шеф. — Ходих чак при оня тип Властелински да го моля за тебе. „Невинен е, казвам, човекът, познавам го по-добре от себе си и гарантирам с две ръце за него. Не е способен той на предателство, казвам, и не може да бъде шпионин.“ А Властелински знаеш ли какво ми отговори? „Вие, казва, Наумчев, си гледайте работата и не се занимавайте с ходатайства. За Гошев, казва, положително е установено, че е враг и шпионин, и аз не мога нищо да направя.“ Тъй ми отговори велзевулът му с велзевул — не можел нищо да направи! — И като въздъхна страдалчески, Наумчев каза: — Страшно беше онова време, братче. Слава богу, че правдата възтържествува и сега всички можем да дишаме свободно!

Почувствувах как кръвта нахлува в главата ми и пред очите ми притъмнява.

— Но вие бяхте близки с Властелински! — извиках със задавен глас. — Защо сега го наричате „тип“ и „велзевул“?

Наумчев се спря и ме изгледа учудено.

— Кой, аз ли? Вятър близки! — опъна се той. — Що съм патил аз от него, душата ми знае. По едно време насмалко щяха и мене да бутнат в дранголника като враг на партията, ама нейсе. Имали са късмет жената и децата.

— А помните ли с какво въодушевление скандирахте името му и карахте и нас да го повтаряме до премаляване? — продължавах със злорадо упорство аз. — Помните ли как откупихте от изложбата портрета му и го окачихте като чудотворна икона в кабинета си?

Без да се смуги от думите ми, Аргир Наумчев се ухили цинично и прошепна на ухото ми:

— Скандирахме, братче, не до премаляване, а до втръсване, за да го сгромолясаме по-скоро. И зад портрета му се криехме, за да отървем кожата. Тактически ходове, кво ще кажеш, а?

Бяхме стигнали до една градинка, където лесно можехме да турим край на нашата тягостна среща.

Наумчев ме изпревари.

— Ти си си все същата драка, Гошев, не си престанал да се заяждаш — рече меко той и погледна часовника на ръката си: — Аз ще

трябва да се връщам. Радвам се, че те видях. Пък ти намини някой ден към мене. Аз ръководя сега Института за борба с житната главня. Работим за народа, братче, и тъй ще си умрем на поста. Ела при нас, все ще ти намерим някоя службица, няма да те оставим така.

И на сбогуване Наумчев отново ми стисна доброжелателно ръката, но в присвитите му очи проблеснаха зли искрици.

* * *

Настъпиха чудни пролетни дни. Привечер залязващото слънце се топеше на хоризонта и хвърляше бакърен отблясък по белия цвят на дърветата. Из въздуха се носеше замайващо ухание, невидим акордеон разplitаше в далечината игриви звуци.

Аз седях в парка и често си мислех: кому са потребни такива кадри като Аргир Наумчев, които все още се мяркат тук и там?

Да, тия човекоподобни плевели с неясни сиви образи не са изчезнали. Те са удивително жизнеспособни и жилави, огъват се, но не загиват, нагаждат се към всякаква почва и устояват на всички природни стихии и житейски трусове, а когато бурята премине и пак изгрее слънце, те се изправят в някое потулено кътче на народната нива и продължават да виреят и да цъфтят.

Наумчев ми стисна приятелски ръката и ми предложи служба, от която нямах нужда, защото вече бях настанен на работа, но аз знаех, че той е готов и сега да ми закачи отново опашка и да ме обвини в най-неподозирани антипартийни деяния. Моят някогашен Началник (пиша го по навик с главна буква) използва всеки повей на вятъра за укрепване на собственото си благополучие и анонимният донос, угодничеството и клеветата са негови неизменни оръжия за преуспяването му на житейското поприще.

Човек наистина се чуди: отде се взема тая неизчерпаема енергия у мерзавците-клеветници, които непрекъснато доносничат устно и писмено, наяве и насъне, и все пак остават неуловими? При това те нямат никакви отличителни белези на чудовища и изглеждат съвсем обикновени хора, понякога смирени и дори свенливи, но в повечето случаи общителни, симпатични веселяци, трогателни с готовността си да ти направят някоя дребна услуга, да повикат линейката за бърза

помощ при нещастие, да изпеят задушевно някоя песен на именния ти ден. Мнозина от тях парадират с високи принципи и с презрението си към парите, кичат се външно с всякакви добродетели, чистосърдечно се възмущават от подлостта на другите. А дълбоко в техните помисли се зъби ненаситната алчност и сребролюбие, потулва се хамелеонското приспособяване, намира неудържимият кариеризъм и като потаен нож, приготвен за удар в гърба, проблясва коварното им настървение да злословят, да клеветят, *да окачват опашки*.

Но в тия пролетни дни цялата наша земя цъфти и се покрива с плодоносен цвят. И аз съм твърдо убеден, че не е далечен денят, когато могъщият крачещ екскаватор на новия живот ще застигне човешките плевели в последните им убежища и завинаги ще ги изскубне из корен.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.